

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Bydgoszczy

LBY.410.13.3.2024

Karina Ścieszyńska
Kujawsko-Pomorski
Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy
ul. Piotra Skargi 2
85-018 Bydgoszcz

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/041 – Ochrona wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy ¹ , ul. Piotra Skargi 2, 85-018 Bydgoszcz.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Karina Ścieszyńska, Kujawsko-Pomorski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska ² , od 5 sierpnia 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: - Elwira Jutrowska, K-PWIOŚ, w okresie od 23 grudnia 2002 r. do 31 sierpnia 2020 r.; - Zdzisław Krajewski, K-PWIOŚ, w okresie od 1 września 2020 r. do 3 czerwca 2024 r.; - Małgorzata Kwaśniewska, p.o. K-PWIOŚ, od 4 czerwca 2024 r. do 4 sierpnia 2024 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Prowadzenie kontroli w zakresie realizacji działań mających na celu ochronę przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2018 r. do 31 grudnia 2023 r., z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem i po tym okresie ³
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Bydgoszczy
Kontrolerzy	1. Mateusz Grynicz, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/98/2024 z 19 czerwca 2024 r. 2. Krzysztof Drzewiczak, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LBY/97/2024 z 19 czerwca 2024 r.

(akta kontroli str. 1-10)

¹ Dalej: „WIOŚ w Bydgoszczy”.

² Dalej: „K-PWIOŚ”.

³ Data zakończenia czynności kontrolnych: 24 października 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: „ustawa o NIK”.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W kontrolowanym okresie WIOŚ w Bydgoszczy ujmował w planach kontroli podmioty, które zobowiązane były do stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu⁶, a także opracowania i posiadania planu nawożenia azotem oraz stosowania nawozów zgodnie z tym planem, co należy ocenić pozytywnie. Roczne plany kontroli sporządzano w oparciu o wytyczne przekazywane przez Głównego Inspektora Ochrony Środowiska⁷. Otrzymane od GIOŚ polecenia dotyczące przeprowadzenia działań kontrolnych i wyjaśniających w zakresie stosowania Programu działań zostały zrealizowane zgodnie z ich treścią, w określonych w tych poleceniach terminach. We wszystkich wymaganych przypadkach w protokołach kontroli zawarty był cel dotyczący Programu działań. W przypadku stwierdzenia naruszeń w stosowaniu Programu działań sporządzano protokół oględzin oraz zdjęcia dokumentujące naruszenia. Decyzje wydawane w trybie art. 109 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne⁸ spełniały wymogi art. 107 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁹ oraz art. 109 ust. 5-6 upw. Terminowo przekazywano wyniki kontroli, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw, ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej oraz ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa. Prawidłowo postępowano w przypadku nieuiszczonych w terminie opłat, o których mowa w art. 109 ust. 4 upw, podejmując stosowne działania windykacyjne oraz czynności skutkujące wszczęciem egzekucji administracyjnej.

Negatywnie należy jednak ocenić stwierdzone nieprawidłowości, które polegały m.in. na tym, że:

- w latach 2019-2023 nie podejmowano w ogóle lub podejmowano nieskuteczne działania w celu uzyskania dostępu do danych zgromadzonych w systemie ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności;
- dopuszczono, wbrew obowiązującym wytycznym GIOŚ, do przypadków: [1] nieujęcia podmiotów kontrolowanych w imiennych wykazach zawartych w rocznych planach kontroli; [2] niesporządzenia załącznika do protokołu kontroli służącego do rzetelnej weryfikacji wymagań zawartych w Programie działań; [3] niepodjęcia działań pokontrolnych polegających na przekazaniu ustaleń kontroli do właściwego miejscowo Ośrodka Doradztwa Rolniczego¹⁰ oraz do Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w Toruniu¹¹;

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: „Program działań”. Por.: [1] rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 czerwca 2018 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 1339) – uchylone z dniem 15 lutego 2020 r.; [2] rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 12 lutego 2020 r. w sprawie przyjęcia „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 243) - uchylone z dniem 8 lutego 2023 r.; [3] rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie „Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu” (Dz. U. poz. 244).

⁷ Dalej: „GIOŚ”.

⁸ Dz. U. z 2023 r. poz. 1478, ze zm. Dalej: „upw”.

⁹ Dz. U. z 2024 r. poz. 572. Dalej: „kpa”.

¹⁰ Dalej: „ODR”.

¹¹ Dalej: „ARiMR”.

- dopuszczono do przypadków: [1] niewydania decyzji w trybie art. 109 ust. 1 upw, pomimo zaistnienia przesłanek do ich wydania; [2] opóźnień we wszczynaniu postępowań administracyjnych dotyczących stwierdzonych naruszeń; [3] nieuzasadnionego wszczęcia postępowania administracyjnego i wydania decyzji nakazującej usunięcie nieprawidłowości;
- dopuszczono do przypadków opóźnień w podjęciu działań windykacyjnych w związku z niewykonaniem obowiązku uiszczenia opłat, o których mowa w art. 109 ust. 4 upw.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe¹² kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Prowadzenie kontroli w zakresie realizacji zadań mających na celu ochronę wód przed zanieczyszczeniem azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych

Opis stanu faktycznego

1.1. W latach 2019-2023 K-PWIOŚ nie dysponował wiedzą o dokładnej liczbie podmiotów prowadzących produkcję rolną oraz podmiotów prowadzących działalność, o której mowa w art. 102 ust. 1 upw na terenie województwa kujawsko-pomorskiego¹³. Informacje dotyczące podmiotów o ww. profilu działalności zawarte zostały w bazie, którą w 2018 r. pozyskał GIOŚ i przekazał do WIOŚ w Bydgoszcy¹⁴.

K-PWIOŚ wskazała m.in., że ww. dane przekazane przez GIOŚ w 2018 r. były i są jednym ze źródeł informacji wykorzystywanych w procesie typowania podmiotów do kontroli planowych. Proces ten realizowany był m.in. w oparciu o: wizje w terenie, analizę ogólnodostępnych map i zdjęć satelitarnych, roboczą wymianę informacji z terenowymi pracownikami Regionalnego Wydziału Monitoringu Środowiska w Bydgoszcy¹⁵ GIOŚ, informacje lub wnioski przekazywane przez inne organy, stowarzyszenia, osoby prywatne.

W kontrolowanym okresie WIOŚ w Bydgoszcy ujmował w planach kontroli podmioty, które zobowiązane były do stosowania Programu działań, opracowania i posiadania planu nawożenia azotem oraz stosowania nawozów zgodnie z tym planem. Roczne plany kontroli sporządzano w oparciu o wytyczne przekazywane przez GIOŚ¹⁶.

Liczba kontroli planowych zrealizowanych w stosunku do zaplanowanych, obejmujących zakres wskazany w art. 108 ust. 1 upw, przedstawiała się następująco: w 2018 r. – 47 z 53 (89%); w 2019 r. – 142 ze 180 (79%); w 2020 r. – 49 z 35 (140%); w 2021 r. – 54 z 57 (95%); w 2022 r. – 175 z 185 (95%); w 2023 r. – 98 z 98 (100%). Liczba kontroli zaplanowanych przez WIOŚ w Bydgoszcy odpowiadała liczbie określonej przez GIOŚ¹⁷.

¹² Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹³ Dalej: „województwo”.

¹⁴ Pismem nr DI-0701/24A/2018/ep z 12 marca 2018 r.

¹⁵ Dalej: „RWMS”.

¹⁶ Z treści wytycznych GIOŚ nie wynikało, aby w planach rocznych ujmować gospodarstwa, które nie przekazały pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem do wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska.

¹⁷ GIOŚ określił liczbę kontroli w zakresie Programu działań dla lat 2019, 2022, 2023 i 2024. W latach, w których GIOŚ nie określił liczby tych kontroli, WIOŚ w Bydgoszcy nie występował indywidualnie do GIOŚ o jej określenie.

Według wyjaśnień K-PWIOŚ oraz Zastępcy K-PWIOŚ niezrealizowanie wszystkich kontroli, które zostały ujęte w planach rocznych, spowodowane było przede wszystkim likwidacją podmiotów przewidzianych do kontroli, zmianą profilu działalności podmiotów, odpływem wykwalifikowanych pracowników z WIOŚ w Bydgoszczy w związku z utworzeniem Państwowego Gospodarstwa Wodnego Wody Polskie¹⁸, a także nieprzewidzianymi zdarzeniami losowymi.

(akta kontroli 492, 493, 502-511, 597-598)

W badanym okresie WIOŚ w Bydgoszczy wystąpił do GIOŚ o przekazanie informacji o wynikach klasyfikacji wskaźników jakości wód powierzchniowych¹⁹. W latach 2022-2024 RWMS GIOŚ przekazywał raz w roku informację o wynikach klasyfikacji wskaźników jakości wód powierzchniowych (JCWP²⁰) rzecznych i jeziornych, badanych na terenie województwa w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Zastępca K-PWIOŚ wskazała, że na portalu jakości wód powierzchniowych²¹ prowadzonym przez GIOŚ znajdują się oceny stanu wód oraz odnośniki do wyników badań monitoringowych prowadzonych przez GIOŚ. Dzięki informacjom zawartym na ww. portalu można było określić lokalizację gospodarstwa typowanego do ujęcia w planie kontroli w stosunku do konkretnej JCWP, której stan określono jako poniżej dobrego.

(akta kontroli str. 511-513)

W kontrolowanym okresie Prezes Zarządu Fundacji na Rzecz Polskiego Rolnictwa²² poinformował²³ WIOŚ w Bydgoszczy, że w ramach umowy²⁴ podpisanej z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej realizowane było przedsięwzięcie pn. „Ograniczenie zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego metodą poprawy jakości wód”. Prezes Zarządu FRPR przekazał do WIOŚ w Bydgoszczy monografię oraz broszurę pn. „Wdrażanie dyrektywy NEC oraz konkluzji BAT w zakresie redukcji emisji amoniaku z rolnictwa”.

Według wyjaśnień p.o. K-PWIOŚ przesłane materiały posłużyły pracownikom do pogłębienia i usystematyzowania wiedzy, która następnie była przekazywana kontrolowanym rolnikom. Inspektorzy WIOŚ w Bydgoszczy brali też udział w szkoleniu online pn. „Gospodarka nawozowa a ochrona wód”, zorganizowanym przez ww. FRPR.

(akta kontroli str. 493-494)

1.2. W kontrolowanym okresie WIOŚ w Bydgoszczy otrzymał dwa polecenia GIOŚ dotyczące przeprowadzenia działań kontrolnych i wyjaśniających w zakresie stosowania Programu działań. Oba polecenia wydane były w 2022 r.,

¹⁸ Dalej: „PGW WP”.

¹⁹ Pismo nr WIOŚ-WI.1331.4.124.2019.HK z 9 grudnia 2019 r. Wniosek obejmował wskazanie jednolitych części wód powierzchniowych (dalej: „JCWP”) zlokalizowanych na terenie województwa, dla których wyniki badań wykazały przekroczenie parametrów. Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Bydgoszczy pismem nr DM/BD/0703/14/2019/JC z 19 grudnia 2019 r. przekazał kody JCWP wykazujących stan ekologiczny poniżej stanu dobrego. Konieczność pozyskania przedmiotowych informacji wynikała z polecenia GIOŚ, w związku z wprowadzeniem rozporządzenia dotyczącego Programu działań.

²⁰ Jednolite części wód powierzchniowych.

²¹ [Portal jakości wód powierzchniowych](#) (dostęp: 14 listopada 2024 r.).

²² FRPR.

²³ Pismo z dnia 9 maja 2019 r. (bez znaku).

²⁴ Umowa nr 198/2018/Wn50/EE-ee/D z 24 sierpnia 2018 r.

zostały zrealizowane zgodnie z ich treścią, w określonych w tych poleceniach terminach²⁵.

(akta kontroli str. 494, 599-626, 1512-1523)

1.3. W 2019 r. oraz 2021 r. WIOŚ w Bydgoszczy skierował do ARiMR wnioski²⁶ o udostępnienie danych zgromadzonych w systemie ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności²⁷. W odpowiedzi na ww. wnioski ARiMR oczekiwał doprecyzowania żądanego zakresu danych. K-PWIOŚ odstąpił od dalszego uzupełniania tych wniosków i ostatecznie nie uzyskał dostępu do tych danych. K-PWIOŚ nie podjął innych udokumentowanych działań w celu skorzystania z uprawnienia do wykorzystania tych danych²⁸.

K-PWIOŚ wskazała, że w związku z brakiem dostępu do aktualnych danych zgromadzonych w systemie ARiMR nie zaobserwowano żadnych negatywnych skutków dla wykonywania działalności kontrolnej. Wypracowanie własnych działań mających na celu typowanie podmiotów do kontroli²⁹, skutecznie zapobiegło wystąpieniu w tym zakresie ewentualnych negatywnych skutków.

(akta kontroli str. 494, 495, 597, 1559-1561, 1743-1746)

1.4. Badanie dokumentacji dotyczącej 55³⁰ z 717 (8%) kontroli podmiotów prowadzących produkcję rolną, przeprowadzonych przez WIOŚ w Bydgoszczy w latach 2018-2023 i dotyczących stosowania Programu działań, spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem lub stosowania nawozów zgodnie z tym planem, wykazało, że:

- w 39 przypadkach kontrole miały charakter planowy, w 16 – pozaplanowy, tj. interwencyjny; w 19 na 39 przypadków kontroli planowych stwierdzono, że podmioty ujęto w imiennych wykazach zakładów³¹ zawartych w rocznych planach kontroli, zgodnie z obowiązującymi wytycznymi GIOŚ dotyczącymi Informatycznego Systemu Kontroli³²;
- we wszystkich wymaganych przypadkach w protokołach kontroli zawarty był cel dotyczący Programu działań, a ustalenia jego dotyczące opisywano w odrębnym

²⁵ Tj.: [1] pismo GIOŚ nr DI-KKW.410.19.2022 z 12 kwietnia 2022 r. Termin poinformowania GIOŚ o dokonanych ustaleniach kontroli oraz o podjętych działaniach pokontrolnych wyznaczono na 15 maja 2022 r. WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził kontrolę podmiotu (oznaczoną nr WIOS-BYDG 119/2022) w dniach od 26 kwietnia 2022 r. do 10 maja 2022 r. Pismem z 11 maja 2022 r. poinformowano GIOŚ, że podczas kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości w zakresie przestrzegania Programu działań; [2] pismo nr DI-KKW.410.66.2022 z 16 września 2022 r. WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził kontrole dwóch podmiotów (oznaczone nr WIOS-BYDG 103/2023 i WIOS-BYDG 104/2023) w dniach od 27 marca 2023 r. do 27 kwietnia 2023 r. Pismem z 23 maja 2023 r. poinformowano GIOŚ o wynikach przeprowadzonych kontroli i stwierdzonych nieprawidłowościach w zakresie przestrzegania Programu działań.

²⁶ Wnioski przy pismach z 10 kwietnia 2019 r. oraz z 17 lutego 2021 r.

²⁷ W 2018 r. GIOŚ pozyskał bazę z danymi zgromadzonymi w systemie ARiMR i przekazał do WIOŚ w Bydgoszczy.

²⁸ Por. sekcję dotyczącą stwierdzonych nieprawidłowości.

²⁹ M.in. w oparciu o: wizje w terenie, analizę ogólnodostępnych map i zdjęć satelitarnych, roboczą wymianę informacji z terenowymi pracownikami RWMS GIOŚ, informacje lub wnioski przekazywane przez inne organy, stowarzyszenia, osoby prywatne.

³⁰ Tj. kontroli, które swoim zakresem obejmowały: [1] w 55 przypadkach – stosowanie Programu działań (por. art. 108 ust. 1 pkt. 1 upw); [2] w 50 przypadkach – spełnienie obowiązku posiadania planu nawożenia azotem (por. art. 108 ust. 1 pkt. 2 upw); [3] w 49 przypadkach – stosowanie nawozów zgodnie z planem nawożenia azotem (por. art. 108 ust. 1 pkt. 3 upw).

³¹ W 20 przypadkach podmioty nie zostały ujęte w imiennych wykazach zakładów. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

³² Dalej „ISK”, por. wytyczne GIOŚ – Informatyczny System Kontroli, sygnatura dokumentu I.3.1., wersja 01-03, pkt. 3.1 Zasady sporządzania planów kontroli, część pn. „Roczny plan działalności kontrolnej” oraz „Kwartalny plan kontroli opracowany przez WIOŚ”.

- punkcie³³; w przypadku stwierdzenia naruszeń w stosowaniu Programu działań sporządzono protokół oględzin oraz zdjęcia dokumentujące naruszenia; w uzasadnionych przypadkach w trakcie kontroli badano zagadnienia, w ramach których stwierdzono nieprawidłowości w poprzedniej kontroli WIOŚ w Bydgoszczy;
- w 47 na 52 badane przypadki kontroli³⁴, zgodnie z wytycznymi GIOŚ³⁵ dokumentacja zawierała załącznik pn. „Informacja o stosowaniu Programu działań”, służący do rzetelnej weryfikacji wymagań zawartych w Programie działań³⁶;
 - w trzech przypadkach, w których kontrolę prowadzono na polecenie GIOŚ, polecenia te zostały wykonane w pełnym zakresie;
 - w 34 na 38 badanych przypadków kontroli³⁷, w ramach których stwierdzono naruszenia stosowania przez podmiot³⁸ Programu działań, podjęto działania pokontrolne wymagane w wytycznych GIOŚ³⁹, polegające na skierowaniu do ARiMR wystąpienia wraz z przekazaniem ustaleń kontroli⁴⁰; jednocześnie w żadnym z ww. przypadków nie podjęto działań pokontrolnych wymaganych w ww. wytycznych GIOŚ⁴¹, polegających na przekazaniu ustaleń tych kontroli do właściwego miejscowo ODR z wnioskiem o przeprowadzenie szkoleń i działań edukacyjnych dla takich rolników⁴²;
 - we wszystkich 33 przypadkach kontroli, w wyniku których wydano decyzje w trybie art. 109 ust. 1 upw, decyzje te spełniały wymogi art. 107 kpa oraz art. 109 ust. 5-6 upw⁴³; każda z decyzji wydanych w trybie art. 109 ust. 1 pkt. 1 upw nakazywała wyłącznie usunięcie naruszenia w określonym terminie; w 32 przypadkach wszczęcie postępowania administracyjnego i wydanie decyzji było uzasadnione⁴⁴; w 31 przypadkach rozstrzygnięcie decyzji sformułowane w sposób jasny i precyzyjny⁴⁵.

(akta kontroli str. 940-1507)

1.5. K-PWIOŚ terminowo przekazywał wyniki kontroli, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw⁴⁶, odpowiednio ministrowi właściwemu do spraw gospodarki wodnej oraz

³³ W dwóch przypadkach nie zapewniono rzetelnego udokumentowania prowadzonych postępowań. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

³⁴ Dotyczy kontroli rozpoczętych i zakończonych po 2018 r.

³⁵ Por. pkt. 8 str. 7 wytycznych do prowadzenia przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska kontroli stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przez podmioty prowadzące produkcję rolną w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, obowiązane do jego stosowania (grudzień 2018 r.).

³⁶ W pięciu przypadkach dokumentacja kontroli nie zawierała tego załącznika. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

³⁷ Dotyczy kontroli rozpoczętych i zakończonych po 2018 r.

³⁸ Z informacji o stosowaniu Programu działań stanowiących załącznik do protokołów ww. kontroli wynikało, że podmioty objęte tymi kontrolami korzystały ze środków finansowych przyznawanych przez ARiMR.

³⁹ Por. pkt. 13 str. 8 wytycznych do prowadzenia przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska kontroli stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przez podmioty prowadzące produkcję rolną w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, obowiązane do jego stosowania (grudzień 2018 r.).

⁴⁰ W czterech przypadkach nie podjęto takich działań. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴¹ Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości

⁴² Por. pkt. 12 str. 8 ww. wytycznych GIOŚ.

⁴³ Wystąpiły przypadki, w których: [1] nie wydano decyzji, a jedynie zarządzenia pokontrolne; [2] nie wszczęto lub dopuszczono do opóźnienia we wszczęciu postępowania. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴⁴ W jednym przypadku stwierdzono brak uzasadnienia dla wszczęcia postępowania i wydania decyzji. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴⁵ W dwóch przypadkach rozstrzygnięcie sformułowane w sposób nierzetelny. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴⁶ Pierwszym terminem przekazania wyników kontroli stosowania programu działań był 30 czerwca 2019 r., a wyników kontroli spełnienia obowiązku posiadania planu nawożenia azotem i stosowania nawozów zgodnie

ministrowi właściwemu do spraw rolnictwa, tj. w terminie do 30 czerwca każdego roku za rok poprzedni. Stwierdzono jednak przypadki pominięcia wyników trzech kontroli przy sporządzaniu tych informacji⁴⁷.

(akta kontroli str. 495, 632-644)

1.6. W kontrolowanym okresie stwierdzono 12 przypadków niezachowania terminu uiszczenia opłaty⁴⁸, o której mowa w art. 109 ust. 4 upw, wynikającego z decyzji wydanej na podstawie art. 109 ust. 1 pkt. 2 upw. Badanie dokumentacji dotyczącej tych spraw wykazało w szczególności, że:

- w pięciu przypadkach zobowiązani uregulowali zaległości⁴⁹ bez konieczności przesłania upomnienia;
- w siedmiu przypadkach K-PWIOŚ, jako wierzyciel, przesłał zobowiązanym pisemne upomnienie zawierające wezwanie do wykonania obowiązku uregulowania ww. opłaty, pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania egzekucyjnego zgodnie z art. 15 § 1 ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji⁵⁰. Upomnienia wystawiono w terminie od sześciu do 27 dni (w czterech przypadkach⁵¹) oraz od 57 do 253 dni (w trzech przypadkach⁵²) po upływie ww. terminu zapłaty. Następnie K-PWIOŚ wystawił, zgodnie z art. 26 § 1 upea, tytuły wykonawcze i złożył do organu egzekucyjnego wnioski o wszczęcie egzekucji administracyjnej. W sześciu przypadkach postępowania egzekucyjne zakończyły się uregulowaniem zaległości⁵³, w jednym przypadku⁵⁴ na dzień zakończenia kontroli postępowanie pozostawało w toku⁵⁵.

(akta kontroli str. 495, 496, 645-762, 1574-1575, 1579-1691)

1.7. W kontrolowanym okresie żaden z podmiotów, na które zgodnie z art. 109 ust. 1 upw – w drodze decyzji – została nałożona opłata, nie wystąpił z wnioskiem o jej odroczenie lub rozłożenie na raty.

(akta kontroli str. 496)

1.8. W latach 2018-2023 stwierdzono jeden przypadek, w którym z uwagi na fakt, że podmiot nie posiadał pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem, K-PWIOŚ wydał na podstawie art. 109a ust. 1 decyzję nakazującą usunięcie tej nieprawidłowości⁵⁶. Jej usunięcie nastąpiło przed upływem

z planem nawożenia azotem – 30 czerwca 2020 r. (przepis art. 108 ust. 2 pkt 2 i 3 upw wszedł w życie 23 listopada 2019 r.).

⁴⁷ Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁴⁸ Zgodnie z treścią wydanych decyzji opłatę należało wnieść w terminie 14 dni od dnia, w którym decyzje te stały się ostateczne.

⁴⁹ Tj.: [1] w ramach sprawy nr WIOŚ-WI.7060.7.2021.HK – po 13 dniach; [2] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7061.4.2022.ŁC – po 15 dniach; [3] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7061.3.2022.ŁC – po pięciu dniach; [4] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7060.6.1.2023.ŁC – po 34 dniach; [5] w ramach sprawy nr WIOŚ-DWo-Dzl.7060.24.2023.KK – po dwóch dniach.

⁵⁰ Dz.U. z 2023r., poz. 2505ze zm.). Dalej: „upea”.

⁵¹ Tj.: [1] w ramach sprawy nr WIOŚ-DWo.Dzl.7060.5.2022.SW – sześć dni; [2] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7061.9.2022.RSz – 27 dni; [3] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7062.6.17.2023.AB – 22 dni; [4] w ramach sprawy nr WIOŚ-DWo-Dzl.7060.33.2023.KK – siedem dni.

⁵² Tj.: [1] w ramach sprawy nr WIOŚ-WI.7060.7.2019.HK – 65 dni; [2] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7060.7.2020.RSz – 253 dni; [3] w ramach sprawy nr WIOŚ-WI.7060.17.2020.HK – 57 dni. Por. sekcję dot. stwierdzonych nieprawidłowości.

⁵³ Tj.: [1] w ramach sprawy nr WIOŚ-WI.7060.7.2019.HK – po 160 dniach; [2] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7060.7.2020.RSz – po 302 dniach; [3] w ramach sprawy nr WIOŚ-DWo.Dzl.7060.5.2022.SW – po 46 dniach; [4] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7061.9.2022.RSz – po 131 dniach; [5] w ramach sprawy nr WIOŚ-DTo-Dzl.7062.6.17.2023.AB – po 303 dniach; [6] w ramach sprawy nr WIOŚ-DWo-Dzl.7060.33.2023.KK – po 39 dniach.

⁵⁴ Tj. w ramach sprawy nr WIOŚ-WI.7060.17.2020.HK.

⁵⁵ Pismem z 30 września 2024 r. WIOŚ w Bydgoszczy zwrócił się do organu egzekucyjnego z zapytaniem o stan ww. egzekucji.

⁵⁶ Por. decyzję nr WIOŚ-WI.7060.4.2021.HK z 16 lutego 2021 r. wydano w oparciu o ustalenia protokołu kontroli nr WIOS-BYDG 341/2020.

wyznaczonego terminu⁵⁷. Wskazana decyzja spełniała wymogi art. 107 kpa. Protokół kontroli⁵⁸, której ustalenia stanowiły podstawę do wydania tej decyzji, zawierał opis rozplanowania stosowania nawozów na poszczególnych działkach rolnych w gospodarstwie rolnym, z uwzględnieniem potrzeb pokarmowych roślin w warunkach danego siedliska. WIOŚ w Bydgoszczy przeprowadził kontrolę po dniu rozpoczęcia stosowania nawozów.

Według wyjaśnień p.o. K-PWIOŚ nie otrzymano żadnych wytycznych w zakresie wydawania tego typu decyzji, a przy wydaniu ww. decyzji brano pod uwagę zgromadzony materiał dowodowy oraz realny czas potrzebny na uzyskanie przez podmiot opinii dla planu nawozowego.

(akta kontroli str. 496-498, 763-810)

1.9. Ustalono, że WIOŚ w Bydgoszczy posiadał wykaz wszystkich zlokalizowanych na terenie województwa instalacji, które podlegały obowiązkowi uzyskania pozwolenia zintegrowanego, w podziale na branże⁵⁹. Wykaz ten był co najmniej raz w roku aktualizowany⁶⁰. W wykazie tym ujęte były podmioty prowadzące działalność, o której mowa w art. 105a ust. 1 pkt 1 upw.

W kontrolowanym okresie do WIOŚ w Bydgoszczy nie wpływały wykazy podmiotów, którym OSChR⁶¹ wydała pozytywne opinie o planach nawożenia azotem lub którym odmówiła ich wydania. Nie wystąpiły przypadki wydawania przez K-PWIOŚ decyzji na podstawie art. 109 a ust. 2 upw, w zakresie wstrzymania prowadzenia chowu lub hodowli zwierząt, o których mowa w art. 105a ust. 1 pkt 1 upw.

(akta kontroli str. 496-498, 811-912)

Analiza dokumentacji WIOŚ w Bydgoszczy wykazała, że w uzasadnionych przypadkach, podczas działań kontrolnych K-PWIOŚ:

- dokonywano weryfikacji posiadania i prawidłowości realizacji umów, o których mowa w art. 105a ust. 4 upw, w sprawie zbywania, w tym przekazywania, nawozów naturalnych lub produktów pofermentacyjnych⁶²;
- badano zagadnienia określone w art. 105a ust. 6 upw, dotyczące zbywania gnojówki i gnojownicy do bezpośredniego rolniczego wykorzystania oraz jej przeznaczenia do produkcji biogazu rolniczego lub zagospodarowania na działkach rolnych⁶³.

(akta kontroli str. 498, 913-939)

⁵⁷ W przedmiotowej decyzji określono termin usunięcia naruszenia na 5 marca 2021 r., a 26 lutego 2021 r. podmiot przesłał do WIOŚ w Bydgoszczy pismo informujące o uzyskaniu pozytywnie zaopiniowanego planu nawożenia azotem.

⁵⁸ Por. protokół kontroli nr WIOS-BYDG 341/2020.

⁵⁹ Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 sierpnia 2014 r. w sprawie rodzajów instalacji mogących powodować znaczne zanieczyszczenie poszczególnych elementów przyrodniczych albo środowiska jako całości (Dz. U. poz. 1169).

⁶⁰ Tj. 31 grudnia 2018 r., 31 grudnia 2019 r., 31 grudnia 2020 r., 31 grudnia 2021 r., 21 lutego 2022 r., 19 września 2022 r., 21 grudnia 2022 r., 5 stycznia 2023 r., 5 kwietnia 2023 r., 5 lipca 2023 r., 5 października 2023 r., 5 lipca 2024 r.

⁶¹ Okręgowa Stacja Chemiczno-Rolnicza.

⁶² Por. protokoły kontroli nr: [1] TOR 208/20; [2] TOR 85/2019; [3] TOR 175/2021; [4] TOR 71/2022; [5] TOR 19/2023; [6] WIOS-BYDG 96/2023; [7] WIOS-BYDG 308/2023; [8] WIOS-BYDG 322/2022; [9] WIOS-BYDG 449/2021; [10] WIOS-BYDG 340/2019; [11] WLO 42/2023; [12] WLO 121/2020; [13] WLO 170/2022; [14] WLO 220/2018; [15] WLO 256/2021.

⁶³ Por. protokół kontroli nr WIOS-BYDG 294/2019, w którym stwierdzono naruszenie polegające na zbyciu przez kontrolowanego podmiotowi zewnętrznemu powyżej 30 % gnojownicy do bezpośredniego wykorzystania rolniczego, co stanowiło podstawę do wszczęcia postępowania administracyjnego w trybie art. 108 ust. 1 upw.

1.10. W latach 2018-2023 zaangażowanie kontrolerów WIOŚ w Bydgoszczy w czynności kontrolne, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw, przedstawiało się następująco:

- w 2018 r. – ww. kontrole realizowało łącznie dziewięciu kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od dwóch do 17 kontroli;
- w 2019 r. – ww. kontrole realizowało łącznie 10 kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od jednej do 45 kontroli;
- w 2020 r. – ww. kontrole realizowało łącznie dziewięciu kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od jednej do 31 kontroli;
- w 2021 r. – ww. kontrole realizowało łącznie 11 kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od jednej do 27 kontroli;
- w 2022 r. – ww. kontrole realizowało łącznie 12 kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od jednej do 53 kontroli;
- w 2023 r. – ww. kontrole realizowało łącznie 14 kontrolerów, przy czym na jednego przypadało od jednej do 30 kontroli.

(akta kontroli str. 498, 585-587)

W swoich wyjaśnieniach K-PWIOŚ zwróciła uwagę m.in. na nadmierne obciążenie obowiązkami, z jakim od wielu lat borykają się inspektorzy WIOŚ w Bydgoszczy. K-PWIOŚ wskazała na zbyt dużą ilość bieżących zadań przypadających na każdego inspektora, polegających przede wszystkim na realizacji większej niż zakładana ilości kontroli. Podała, że inspektorzy realizują również obowiązki wykraczające poza typową działalność kontrolną, takie jak udział w postępowaniach prowadzonych przez organy ścigania, czy czynności ukierunkowane na przeciwdziałanie przestępstwom środowiskowym. Uwzględniając fakt, że pierwszeństwo zawsze miały działania ukierunkowane na przeciwdziałanie zanieczyszczeniom środowiska o większej skali, zdarzało się, że inspektorzy musieli intensyfikować jedne działania, kosztem innych.

(akta kontroli str. 1739, 1740)

1.11. W kontrolowanym okresie K-PWIOŚ nie występował, w szczególności do Prezesa PGW WP, o dofinansowanie zadań z zakresu gospodarki wodnej. Nie wnioskowano o pozyskanie dodatkowych środków na wyposażenie niezbędne do realizacji zadań kontrolnych, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw. Korzystano z pięciu samochodów oraz sprzętu komputerowego, które GIOŚ przekazał do WIOŚ w Bydgoszczy na podstawie umów zawartych z PGW WP. Uzyskano też środki z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu, w szczególności na: zakup środków ochrony indywidualnej dla inspektorów, zakup sprzętu pomiarowo-kontrolnego, sfinansowanie udziału w specjalistycznych szkoleniach, w szczególności z zakresu upw⁶⁴.

Według wyjaśnień Zastępcy K-PWIOŚ w kontrolowanym okresie zapewnione było niezbędne wyposażenie do realizacji ww. zadań kontrolnych. K-PWIOŚ nie posiadał uprawnień do wnioskowania o środki finansowe do Prezesa PGW WP. Wnioski takie składał GIOŚ i zakupione składniki były przekazywane do poszczególnych inspektoratów, w tym WIOŚ w Bydgoszczy.

(akta kontroli str. 498-501, 1739, 1740)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

⁶⁴ W kontrolowanym okresie ze specjalistycznych szkoleń z zakresu upw skorzystało łącznie 32 inspektorów WIOŚ w Bydgoszczy.

1. W związku z niezyskaniem, na wniosek K-PWIOŚ skierowany do ARiMR⁶⁵ w 2019 r.⁶⁶ i 2021 r.⁶⁷, dostępu do danych zgromadzonych w systemie ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności⁶⁸, K-PWIOŚ nie podjął dalszych udokumentowanych działań w celu skorzystania z uprawnienia do wykorzystania tych danych zgodnie z art. 108 ust. 4-6 upw. Jednocześnie w latach 2020, 2022, 2023 i 2024⁶⁹ K-PWIOŚ w ogóle nie wystąpił do ARiMR z wnioskiem o uzyskanie dostępu do ww. danych w celu skorzystania z ww. uprawnienia. Na skutek tego w latach 2019-2024 K-PWIOŚ nie dysponował aktualną listą podmiotów zobowiązanych do stosowania Programu działań, na potrzeby wykonywania kontroli, o której mowa w art. 108 ust. 1 upw. Nie podejmowanie lub nieskuteczne podejmowanie tych działań należy uznać jako nierzetelne.

K-PWIOŚ wyjaśniła w szczególności, że [1] w 2019 r. i 2021 r. odstąpiono od dalszych działań w celu uzyskania dostępu do ww. danych, gdyż w odpowiedzi na wnioski K-PWIOŚ skierowane w tych latach do ARiMR oczekiwano od K-PWIOŚ doprecyzowania żądanego zakresu danych, co w opinii WIOŚ w Bydgoszczy było niezasadne; [2] z tych samych powodów nie podjęto tych działań w pozostałych latach; [3] problemy z uzyskaniem danych były zgłaszane do GIOŚ m.in. na naradach tematycznych; [4] wypracowano inne metody typowania podmiotów do kontroli, w oparciu o: wizje z terenu, analizę ogólnodostępnych map i zdjęć satelitarnych, roboczą wymianę informacji z terenowymi pracownikami RWMS w Bydgoszczy, informacje lub wnioski przekazywane przez inne organy, stowarzyszenia, osoby prywatne.

(akta kontroli str. 494, 495, 597, 1559-1561, 1743-1746)

NIK zwraca uwagę, że podjęcie skutecznych działań w celu uzyskania dostępu do danych zgromadzonych w systemie ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności mogłoby prowadzić do skrócenia czasu poświęconego przez pracowników WIOŚ w Bydgoszczy na wyszukiwanie podmiotów na potrzeby kontroli, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw.

2. W 20 na 39 badanych przypadków kontroli planowych, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw, stwierdzono, że podmioty kontrolowane nie zostały ujęte (nie wskazano ich nazwy) w imiennych wykazach zakładów zawartych w rocznych planach kontroli, wbrew obowiązującym wytycznym GIOŚ dotyczącym ISK⁷⁰. Dotyczyło to:
 - 12 podmiotów⁷¹, które nie zostały ujęte w imiennym wykazie zakładów objętych w 2019 r. planem kontroli w terenie, stanowiącym załącznik nr 1 do Roczno-go Planu Pracy WIOŚ w Bydgoszczy na 2019 rok;
 - dwóch podmiotów⁷², które nie zostały ujęte w imiennym wykazie zakładów objętych w 2020 r. planem kontroli w terenie, stanowiącym załącznik nr 1 do Roczno-go Planu Pracy WIOŚ w Bydgoszczy na 2020 rok;

⁶⁵ Tj. do Kujawsko-Pomorskiego Oddziału Regionalnego ARiMR w Toruniu.

⁶⁶ Tj. przy piśmie z 10 kwietnia 2019 r.

⁶⁷ Tj. przy piśmie z 17 lutego 2021 r.

⁶⁸ Por. ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o krajowym systemie ewidencji producentów, ewidencji gospodarstw rolnych oraz ewidencji wniosków o przyznanie płatności (Dz.U. z 2023 r. poz. 885).

⁶⁹ Tj. do 30 września 2024 r.

⁷⁰ Por. wytyczne GIOŚ – Informatyczny System Kontroli, sygnatura dokumentu I.3.1., wersja 01-03, pkt. 3.1 Zasady sporządzania planów kontroli, część pn. „Roczny plan działalności kontrolnej” oraz „Kwartalny plan kontroli opracowany przez WIOŚ”.

⁷¹ Tj. podmiotów objętych kontrolami planowymi nr: WLO 235/2019, WLO 236/2019, WLO 240/2019, WLO 255/2019, WLO 281/2019, WIOS-BYDG 327/2019, WIOS-BYDG 258/2019, WIOS-BYDG 168/2019, WIOS-BYDG 342/2019, WIOS-BYDG 308/2019, WIOS-BYDG 301/2019, WIOS-BYDG 340/2019.

⁷² Tj. podmiotów objętych kontrolami planowymi nr: TOR 195/2020, TOR 208/2020.

- czterech podmiotów⁷³, które nie zostały ujęte w imiennym wykazie zakładów objętych w 2021 r. planem kontroli w terenie, stanowiącym załącznik nr 1 do Roczego Planu Pracy WIOŚ w Bydgoszczy na 2021 rok;
- jednego podmiotu⁷⁴, który nie został ujęty w imiennym wykazie zakładów objętych w 2022 r. planem kontroli w terenie, stanowiącym załącznik nr 1 do Roczego Planu Pracy WIOŚ w Bydgoszczy na 2022 rok;
- jednego podmiotu⁷⁵, który nie został ujęty w imiennym wykazie zakładów objętych w 2023 r. planem kontroli w terenie, stanowiącym załącznik nr 1 do Roczego Planu Pracy WIOŚ w Bydgoszczy na 2023 rok.

K-PWIOŚ wyjaśniła m.in., że powyższe wynikało z konieczności terminowego przedłożenia planu wojewodzie w krótkim czasie od otrzymania wytycznych do planowania oraz trudności wynikających z funkcjonowania systemu ISK. Wskazała, że w celu dodania podmiotu do planu należało wprowadzić go do systemu ISK i uzupełnić niezbędne dane, co wymagało dużo czasu przy istotnym obciążeniu systemu w okresie sporządzania planu przez przedstawicieli wszystkich wojewódzkich inspektoratów ochrony środowiska.

(akta kontroli str. 138-441, 940-974, 1472-1507, 1561, 1562)

3. W pięciu⁷⁶ na 52 badane przypadki kontroli⁷⁷, o których mowa w art. 108 ust. 1 upw, stwierdzono, że wbrew wytycznym GIOŚ⁷⁸ dokumentacja kontroli nie zawierała załącznika pn. „Informacja o stosowaniu Programu działań”, służącego do rzetelnej weryfikacji wymagań zawartych w Programie działań.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że cztery z pięciu ww. kontroli przeprowadzono w trybie interwencyjnym. Kontrole te były prowadzone w ograniczonym zakresie, który polegał na weryfikacji informacji o nieprawidłowościach przekazanych w zgłoszeniach. Czas tych kontroli był ograniczony i sporządzenie ww. informacji wiązało się z koniecznością pozyskania danych spoza zakresu zgłoszenia interwencyjnego. W jednym przypadku, w którym kontrola miała charakter planowy, czas jej trwania był ograniczony w stosunku do szerokiego zakresu kontroli. Kontrola obejmowała wybrane zagadnienia dotyczące Programu działań i sporządzenie ww. informacji wymagało pozyskania dodatkowych danych kosztem pozostałych zagadnień kontrolnych.

(akta kontroli str. 975-988, 1472-1507, 1562, 1563)

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z treścią ww. wytycznych GIOŚ kontrole prowadzone w związku z przestrzeganiem Programu działań, w tym kontrole pozaplanowe, musiały obowiązkowo zawierać załącznik do protokołu kontroli „Informacja o stosowaniu Programu działań”. Informacja miała być wypełniona podczas kontroli elektronicznie w arkuszu Excel i zapisana w utworzonym własnym pliku WIOŚ (na potrzeby przygotowania dalszych raportów oraz

⁷³ Tj. podmiotów objętych kontrolami planowymi nr: TOR 210/2021, TOR 199/2021, WLO 259/2021, WLO 307/2021.

⁷⁴ Tj. podmiotu objętego kontrolą planową nr WIOS-BYDG 119/2022.

⁷⁵ Tj. podmiotu objętego kontrolą planową nr TOR 79/2023.

⁷⁶ Dotyczy podmiotów objętych kontrolą planową nr WIOS-BYDG 232/2019 oraz kontrolami interwencyjnymi nr: WIOS-BYDG 209/2019, WIOS-BYDG 145/2020, WIOS-BYDG 85/2020, WIOS-BYDG 118/2020.

⁷⁷ Dotyczy kontroli rozpoczętych i zakończonych po 2018 r.

⁷⁸ Por. pkt. 8 str. 7 wytycznych do prowadzenia przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska kontroli stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przez podmioty prowadzące produkcję rolną w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, obowiązane do jego stosowania (grudzień 2018 r.).

planowania kontroli w kolejnym roku), ale także wydrukowana, parafowana i podpisana przez kontrolowanego wraz z protokołem kontroli.

4. W żadnym z 38⁷⁹ badanych przypadków kontroli, w ramach których stwierdzono naruszenia stosowania przez podmiot Programu działań, nie podjęto działań pokontrolnych wymaganych w wytycznych GIOŚ⁸⁰, polegających na przekazaniu ustaleń tych kontroli do właściwego miejscowo ODR z wnioskiem o przeprowadzenie szkoleń i działań edukacyjnych dla takich rolników.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że ww. działań pokontrolnych nie podejmowano w przypadku kontroli przeprowadzanych w latach 2019-2022. Wskazała, że pismem z marca 2024 r. przekazano do Kujawsko-Pomorskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Minikowie zbiorczą informację o najczęściej stwierdzanych nieprawidłowościach w ramach kontroli przeprowadzonych w 2023 r. w zakresie przestrzegania Programu działań. Zadeklarowała, że po zakończeniu kontroli dokumentujących ww. naruszenia kierowane będą wystąpienia do właściwego miejscowo ODR.

(akta kontroli str. 975-988, 1472-1507, 1563, 1564, 1741, 1742)

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z treścią ww. wytycznych GIOŚ w przypadku stwierdzonych naruszeń dotyczących stosowania przez kontrolowany podmiot Programu działań, lub ustaleń, że kontrolowany nie znał Zbioru Zaleceń Dobrej Praktyki Rolniczej lub wymagań obowiązującego na terenie całego kraju Programu działań, w ramach działań pokontrolnych wynikających z przepisów, K-PWIOŚ miał obowiązek przekazywać ustalenia kontroli do właściwych miejscowo ODR z wnioskiem o przeprowadzanie szkoleń i działań edukacyjnych dla takich rolników. Wytyczne GIOŚ nie przewidywały możliwości podejmowania ww. działań pokontrolnych w formie informacji zbiorczej, za wybrane lata.

5. W czterech⁸¹ na 38 badanych przypadków kontroli, w ramach których stwierdzono naruszenia stosowania przez podmiot⁸² Programu działań, nie podjęto działań pokontrolnych wymaganych w wytycznych GIOŚ⁸³, polegających na skierowaniu do ARiMR wystąpienia wraz z przekazaniem ustaleń kontroli.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że niepodjęcie ww. działań pokontrolnych było spowodowane odejściem z pracy inspektora odpowiedzialnego za wykonanie działań

⁷⁹ Dotyczy kontroli rozpoczętych i zakończonych po 2018 r.

Dotyczy podmiotów objętych kontrolami nr: TOR 3/2022, TOR 15/2022, TOR 25/2023, TOR 55/2022, TOR 79/2023, TOR 99/2023, TOR 102/2020, TOR 133/2022, TOR 195/2020, TOR 199/2021, TOR 208/2020, TOR 210/2021, WLO 60/2022, WLO 213/2023, WLO 235/2019, WLO 236/2019, WLO 240/2019, WLO 255/2019, WLO 259/2021, WLO 281/2019, WLO 307/2021; WIOS-BYDG 391/2020, WIOS-BYDG 232/2019, WIOS-BYDG 327/2019, WIOS-BYDG 145/2020, WIOS-BYDG 161/2020, WIOS-BYDG 258/2019, WIOS-BYDG 168/2019, WIOS-BYDG 342/2019, WIOS-BYDG 308/2019, WIOS-BYDG 85/2020, WIOS-BYDG 301/2019, WIOS-BYDG 280/2023, WIOS-BYDG 428/2023, WIOS-BYDG 519/2023, WIOS-BYDG 265/2020, WIOS-BYDG 118/2020, WIOS-BYDG 340/2019.

⁸⁰ Por. pkt. 12 str. 8 wytycznych do prowadzenia przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska kontroli stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przez podmioty prowadzące produkcję rolną w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, obowiązane do jego stosowania (grudzień 2018 r.).

⁸¹ Dotyczy kontroli rozpoczętych i zakończonych po 2018 r.

Dotyczy podmiotów objętych kontrolami nr: TOR 210/2021; TOR 133/2022; WIOS-BYDG 342/2019, WIOS-BYDG 391/2020.

⁸² Z informacji o stosowaniu Programu działań stanowiących załącznik do protokołów ww. kontroli wynikało, że podmioty objęte tymi kontrolami korzystały ze środków finansowych przyznawanych przez ARiMR.

⁸³ Por. pkt. 13 str. 8 wytycznych do prowadzenia przez organy Inspekcji Ochrony Środowiska kontroli stosowania Programu działań mających na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wód azotanami pochodzącymi ze źródeł rolniczych oraz zapobieganie dalszemu zanieczyszczeniu, przez podmioty prowadzące produkcję rolną w tym działy specjalne produkcji rolnej, oraz działalność, w ramach której są przechowywane odchody zwierzęce lub stosowane nawozy, obowiązane do jego stosowania (grudzień 2018 r.).

pokontrolnych (w dwóch przypadkach) oraz przeoczeniem (w dwóch przypadkach).

(akta kontroli str. 975-988, 1472-1507, 1564)

6. Stwierdzono dwa niżej wymienione przypadki nierzetelnego dokumentowania prowadzonych postępowań, tj.:

- w jednym⁸⁴ na 55 badanych przypadków kontroli nie zapewniono w pełni rzetelnego sporządzenia protokołu kontroli, tj. nie zawarto w nim informacji o okresie objętym kontrolą;
- w jednym⁸⁵ na 48 badanych przypadków kontroli, w ramach których stwierdzono naruszenia, nie zapewniono spójności treści protokołu kontroli z treścią decyzji ustalającej obowiązek uiszczenia opłaty za naruszenie art. 105a ust. 1 i 2 upw (co do okresu, za jaki nie opracowano planu nawożenia azotem)⁸⁶.

K-PWIOŚ wyjaśniła m.in., że powyższe wynikało z omyłek pisarskich.

(akta kontroli str. 1091-1112, 1222-1230, 1564, 1565)

7. W dwóch na 33 badane przypadki kontroli, w wyniku których wydano decyzje w trybie art. 109 ust. 1 upw, stwierdzono nierzetelne sporządzenie tych decyzji, tj.:

- w jednym przypadku⁸⁷ w sentencji decyzji nie wskazano, którego planu nawożenia azotem, tj. za jaki rok gospodarczy, dotyczył obowiązek usunięcia nieprawidłowości poprzez uzyskanie pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej dla tego planu. W treści uzasadnienia decyzji również nie wskazano jednoznacznie, że obowiązek usunięcia ww. nieprawidłowości dotyczył planu nawożenia azotem za rok gospodarczy 2022/2023⁸⁸;
- w jednym przypadku⁸⁹ w sentencji decyzji nie wskazano, za brak którego planu nawożenia azotem, tj. za jaki rok gospodarczy, ustalono obowiązek uiszczenia opłaty. W treści uzasadnienia decyzji również nie wskazano jednoznacznie, że obowiązek uiszczenia opłaty ustalono w związku z brakiem planu nawożenia azotem za rok gospodarczy 2019/2020⁹⁰.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że okresy, których dotyczyły obowiązki ustalone w ww. decyzjach, wynikały z analizy dokumentacji prowadzonych postępowań kontrolnych.

(akta kontroli str. 1121-1135, 1161-1170, 1566, 1567)

⁸⁴ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 254/2022.

⁸⁵ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 3/2022.

⁸⁶ Tj.: z treści protokołu kontroli TOR 3/2022 wynikało, że jedna ze stwierdzonych nieprawidłowości dotyczyła braku planu nawożenia azotem na rok 2021, 2022 przed rozpoczęciem zabiegów nawożenia – co w odniesieniu do okresu było informacją nieprawidłową (por. pkt. 2.3. protokołu kontroli TOR 3/2022 w części dot. stwierdzonych naruszeń), jednocześnie decyzją nr WIOŚ-DTo-DzI.7061.3.2022.ŁC z 8 lipca 2022 r. ustalono obowiązek uiszczenia opłaty w wysokości 200,00 zł za brak planu nawożenia azotem w latach 2020 oraz 2021, co w odniesieniu do okresu było informacją prawidłową.

⁸⁷ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 25/2023, w wyniku której wydano decyzję nr WIOŚ-DTo-DzI.7060.11.2023.ALS z 14 grudnia 2023 r.

⁸⁸ W uzasadnieniu decyzji wskazano w szczególności: „W toku kontroli ustalono, że strona sporządziła wymagane plany nawożenia azotem na lata gospodarcze 2019-2023 obejmujące wszystkie posiadane działki rolne. Jednakże przedstawione plany nawozowe – w tym plan nawozowy na rok gospodarczy 2022/2023 – nie zostały zaopiniowane przez okręgową stację chemiczno-rolniczą...”.

⁸⁹ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 102/2020, w wyniku której wydano decyzję nr WIOŚ-DTo-DzI.7060.3.2020.ALS z 12 października 2020 r.

⁹⁰ W uzasadnieniu decyzji wskazano w szczególności: [1] „...stwierdzono brak wymaganej ewidencji zabiegów agrotechnicznych za rok 2018, 2019 i okres bieżący oraz brak wymaganego planu nawożenia azotem sporządzonego przed zastosowaniem nawozów naturalnych”; [2] „W trakcie kontroli Pan ... nie przedstawił planu nawożenia azotem”.

Zdaniem NIK w ww. przypadkach rzetelność decyzji wydanych przez organ inspekcji ochrony środowiska wymagała jednoznacznego odniesienia się w sentencji nie tylko do rodzaju naruszenia będącego podstawą ich wydania, ale także do roku gospodarczego, którego decyzje te dotyczyły. Sentencja powinna być sformułowana jasno i precyzyjnie, tak aby rozstrzygnięcie było zrozumiałe dla stron bez uzasadnienia.

8. W jednym⁹¹ na 33 badane przypadki kontroli, w wyniku których wydano decyzje w trybie art. 109 ust. 1 upw, stwierdzono, że bezzasadnie wszczęto postępowanie administracyjne skutkujące wydaniem decyzji. W oparciu o wyniki kontroli przeprowadzonej w okresie od 28 lutego 2023 r. do 30 maja 2023 r., wszczęto 14 sierpnia 2023 r. postępowanie w sprawie ustalenia terminu usunięcia nieprawidłowości polegającej na braku pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej dla planu nawożenia azotem za rok gospodarczy 2022/2023, a następnie w drodze decyzji z 14 grudnia 2023 r. ustalono termin na usunięcie ww. nieprawidłowości, tj. na uzyskanie pozytywnej opinii o planie nawożenia azotem, do 5 marca 2024 r. Tym samym wszczęto postępowanie i wydano decyzję nakazującą usunięcie nieprawidłowości, która dotyczyła planu nawożenia azotem na już miniony rok gospodarczy, co było działaniem nierzetelnym i niecelowym. Zgodnie z art. 105b ust. 1 upw podmiot był obowiązany do uzyskania pozytywnej opinii okręgowej stacji chemiczno-rolniczej o planie nawożenia azotem - nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozów.

K-PWIOŚ wyjaśniła m.in., że ww. sposób postępowania wynikał z błędnej interpretacji przepisu art. 109a ust. 1 upw dotyczącego nakazu usunięcia przez właściwy organ inspekcji ochrony środowiska, w drodze decyzji, uchybień w wyznaczonym terminie.

(akta kontroli str. 1121-1135, 1566)

Należy wskazać, że w ramach innych, wcześniej prowadzonych przez siebie postępowań, K-PWIOŚ wskazywał na bezzasadność wydawania decyzji nakazującej usunięcie nieprawidłowości w przypadku zastosowania nawozu bez wymaganego planu nawozowego⁹². Zdaniem NIK bezzasadność miała miejsce również w przypadku zastosowania nawozu bez wymaganej opinii dla takiego planu.

9. W czterech na 38⁹³ badanych przypadków kontroli, w ramach których zaistniały przesłanki do wydania decyzji w trybie art. 109 ust. 1 upw, nie wydano tych decyzji, a jedynie zarządzenia pokontrolne, tj.:
- w jednym przypadku⁹⁴ na podstawie wyników kontroli z 2018 r., w toku której stwierdzono brak zabezpieczeń obornika przed przedostawaniem się odcieków do środowiska, wydano zarządzenie pokontrolne z 18 czerwca 2018 r.⁹⁵; tymczasem zgodnie z art. 109 ust. 1 upw w ww. przypadku należało wydać decyzję⁹⁶ nakazującą usunięcie w określonym terminie ww. nieprawidłowości

⁹¹ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 25/2023, w wyniku której wydano decyzję nr WIOŚ-DTo-Dz.I.7060.11.2023.ALS z 14 grudnia 2023 r.

⁹² Por. treść uzasadnienia innej decyzji, nr WIOŚ-DTo-Dz.I.7060.3.2020.ALS z 12 października 2020 r., wydanej w ramach postępowania wszczętego w związku z ustaleniami kontroli TOR 102/2020, gdzie wskazano: „Ponieważ zgodnie z art. 105a ust. 2 ustawy Prawo wodne plan nawożenia azotem opracowuje się w terminie pozwalającym na prawidłowe i bezpieczne stosowanie nawozów, nie później niż do dnia rozpoczęcia stosowania nawozów, bezzasadne jest wydanie decyzji nakazującej usunięcie stwierdzonej nieprawidłowości, ponieważ jak ustalono w czasie kontroli, nawóz został już zastosowany bez wymaganego planu nawozowego”.

⁹³ Dotyczy także kontroli rozpoczętych i zakończonych w 2018 r.

⁹⁴ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 66/2018.

⁹⁵ Zarządzono przechowywać obornik w taki sposób, aby nie powodował zanieczyszczenia środowiska, z terminem realizacji określonym jako "na bieżąco/ natychmiastowy".

⁹⁶ Z danych WIOŚ w Bydgoszczy wynikało, że nie wszczęto postępowania w tej sprawie.

lub ustalić obowiązek uiszczenia opłaty za przechowywanie nawozów naturalnych niezgodnie z przepisami oraz jej wysokość;

- w jednym przypadku⁹⁷ na podstawie wyników kontroli z 2020 r., w toku której stwierdzono w szczególności zastosowanie nawozów naturalnych stałych po terminie granicznym 31 października⁹⁸, wydano zarządzenie pokontrolne z 14 grudnia 2020 r.⁹⁹; tymczasem zgodnie z art. 109 ust. 1 upw w ww. przypadku należało wydać decyzję¹⁰⁰ nakazującą usunięcie w określonym terminie ww. nieprawidłowości lub ustalić obowiązek uiszczenia opłaty za stosowanie nawozów niezgodnie z przepisami oraz jej wysokość;
- w dwóch przypadkach¹⁰¹ na podstawie wyników kontroli z 2021 r., w toku których stwierdzono w szczególności brak obliczenia ilości azotu w nawozach naturalnych przekazywanych na podstawie umowy, wydano zarządzenia pokontrolne z 20 stycznia 2022 r.¹⁰²; tymczasem zgodnie z 109 ust. 1 upw w ww. przypadkach należało wydać decyzje¹⁰³ nakazujące usunięcie w określonym terminie ww. nieprawidłowości lub ustalić obowiązek uiszczenia opłaty za prowadzenie dokumentacji realizacji Programu działań niezgodnie z przepisami oraz jej wysokość.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że przepisy upw nie wyłączały możliwości zastosowania przepisu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o inspekcji ochrony środowiska¹⁰⁴, zgodnie z którym na podstawie ustaleń kontroli wojewódzki inspektor ochrony środowiska mógł wydać zarządzenie pokontrolne. K-PWIOŚ wskazała też m.in., że: [1] kontrola przeprowadzona w 2018 r., tj. w pierwszym roku obowiązywania nowych przepisów dotyczących Programu działań, miała charakter instruktażowy, stąd wydano zarządzenie pokontrolne zobowiązujące podmiot do usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości; [2] kontrola przeprowadzona w 2020 r. dotyczyła podmiotu o skomplikowanej sytuacji formalno-prawnej, wynikającej ze śmierci właściciela fermy, braku wymaganej dokumentacji oraz ustanowienia tymczasowego zarządcy, przez co weryfikacja spełniania warunków do wydania decyzji administracyjnej była utrudniona lub niemożliwa.

(akta kontroli str. 1030-1067, 1237-1243, 1472-1507, 1567-1569)

NIK zwraca uwagę, że niezależnie od stopnia skomplikowania spraw oraz czynności polegających na wydaniu zarządzeń pokontrolnych, zgodnie z art. 109 ust. 1 upw K-PWIOŚ miał obowiązek wydać w ww. przypadkach decyzje nakazujące usunięcie w określonym terminie nieprawidłowości lub ustalające obowiązek uiszczenia opłaty, po uprzednim wszczęciu postępowań administracyjnych.

10. W czterech na 38¹⁰⁵ badanych przypadków kontroli, w ramach których zaistniały przesłanki do wydania decyzji w trybie art. 109 ust. 1 upw, postępowania w sprawie

⁹⁷ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 208/2020.

⁹⁸ Na gruntach ornych na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym załącznik nr 3 do Programu działań

⁹⁹ Zarządzono w szczególności: „przestrzegać granicznych dat stosowania nawozów naturalnych stałych na terenie gmin objętych wykazem stanowiącym zał. 3 do Programu działań.

¹⁰⁰ Z danych WIOŚ w Bydgoszczy wynikało, że nie wszczęto postępowania w tej sprawie.

¹⁰¹ Dotyczy podmiotów objętych kontrolami nr TOR 199/2021, TOR 210/2021.

¹⁰² Zarządzono odpowiednio: [1] „dla każdej ilości wytworzonych nawozów naturalnych do przekazania innym odbiorcom wyliczać ilość azotu i potwierdzać dokonanie przedmiotowych wyliczeń - w terminie od dnia otrzymania zarządzenia”; [2] „prawidłowe realizowanie obowiązków związanych z prowadzeniem dokumentacji wynikającej z Programu działań, tj. wyliczanie ilości nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym i przeznaczonych do przekazania oraz ilości azotu w tych nawozach”.

¹⁰³ Z danych WIOŚ w Bydgoszczy wynikało, że nie wszczęto postępowania w tej sprawie.

¹⁰⁴ Dz. U. z 2024 r. poz. 425.

¹⁰⁵ Dotyczy także kontroli rozpoczętych i zakończonych w 2018 r.

stwierdzonych naruszeń nie zostały wszczęte¹⁰⁶ lub zostały wszczęte przez K-PWIOŚ dopiero po upływie odpowiednio ponad dwóch lat, dwóch lat i sześciu miesięcy, czterech lat i 11 miesięcy od daty podpisania protokołu kontroli, co należy uznać za nierzetelne, tj.:

- w jednym¹⁰⁷ przypadku, pomimo podpisania 5 czerwca 2023 r. protokołu kontroli, w którym stwierdzono naruszenia¹⁰⁸ spełniające przesłanki do ustalenia obowiązku uiszczenia opłaty określonej w art. 109 ust. 1 pkt 2 upw, nie wszczęto postępowania w tej sprawie;
- w trzech przypadkach¹⁰⁹ pomimo podpisania, odpowiednio 31 października 2019 r., 29 grudnia 2021 r. i 21 lipca 2022 r., protokołów kontroli, w których stwierdzono naruszenia¹¹⁰ spełniające przesłanki do ustalenia obowiązku uiszczenia opłaty określonej w art. 109 ust. 1 pkt 2 upw, postępowania w tej sprawie wszczęto dopiero odpowiednio 11 października 2024 r., 19 lipca 2024 r. i 30 lipca 2024 r.¹¹¹

Wśród przyczyn niepodjęcia lub opóźnień w podjęciu ww. działań K-PWIOŚ wskazała m.in. na przeprowadzoną w 2023 r. reorganizację WIOŚ w Bydgoszczy, która miała na celu wyodrębnienie w strukturze Wydziału Prawnego odpowiedzialnego za wymierzanie administracyjnych kar pieniężnych. K-PWIOŚ podała, że w żadnej z ww. spraw nie nastąpiło przedawnienie ukarania i że każdorazowo toczące się sprawy zostaną zakończone z zachowaniem ustawowych terminów.

(akta kontroli str. 1044-1054, 1147-1160, 1171-1179, 1352-1355, 1569-1571)

Nie kwestionując istotności niedopuszczenia do przedawnienia ukarania, należy wskazać, że w celu zapewnienia rzetelności działania K-PWIOŚ jako organu administracji publicznej powinien, niezależnie od struktury wspierających go jednostek organizacyjnych, prowadzić sprawy wnikliwie i szybko.

11. Stwierdzono, że przy sporządzaniu informacji dla ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa, dotyczącej wyników kontroli stosowania Programu działań przez podmioty prowadzące produkcję rolną¹¹², nie uwzględniono wyników trzech kontroli, co należy uznać za nierzetelne. Dotyczyło to:

- dwóch kontroli¹¹³ przeprowadzonych w 2019 r., których nie ujęto w ww. informacji za 2019 r.;
- jednej kontroli¹¹⁴ przeprowadzonej w 2022 r., której nie ujęto w ww. informacji za 2022 r.

¹⁰⁶ Wg stanu na 18 października 2024 r.

¹⁰⁷ Dotyczy podmiotu objętego kontrolą nr TOR 99/2023.

¹⁰⁸ Dotyczące: [1] prowadzenia dokumentacji realizacji programu działań niezgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 106 ust. 4 upw, tj. braku dat założenia przyzmy z obornikiem; [2] niezapewnienia w prawidłowy sposób miejsc do bezpiecznego, tj. niepowodującego przedostawania się odcieków do wód i gruntów, miejsca do przechowywania nawozów naturalnych stałych i płynnych; [3] przechowywania stałego nawozu naturalnego w postaci przyzmy na gruncie w sposób niezapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu.

¹⁰⁹ Dotyczy podmiotów objętych kontrolami nr WIOS-BYDG 258/2019, TOR 210/2021, TOR 133/2022.

¹¹⁰ Dotyczące: [1] w przypadku kontroli nr WIOS-BYDG 258/2019: /1/ braku wymaganego planu nawożenia azotem albo obliczania maksymalnych dawek azotu; /2/ braku dokumentacji zabiegów agrotechnicznych; [2] w przypadku kontroli nr TOR 210/2021: braku obliczenia ilości nawozów naturalnych wytwarzanych w gospodarstwie rolnym i przeznaczonych do przekazania oraz ilości azotu w tych nawozach; [3] w przypadku kontroli nr TOR 133/2022: przechowywania nawozów naturalnych w sposób niezapobiegający przedostawaniu się odcieków do wód i gruntu (tj. składowania bezpośrednio na gruncie).

¹¹¹ Decyzję w sprawie wydano 26 września 2024 r.

¹¹² Tj. informacji, o której mowa w art. 108 ust. 2 upw.

¹¹³ Dotyczy kontroli nr WLO 180/2019 i WLO 64/2019.

¹¹⁴ Dotyczy kontroli nr TOR 211/2022.

K-PWIOŚ wyjaśniła m.in., że nieuwzględnienie dwóch kontroli przeprowadzonych w 2019 r. wynikało z przeoczenia, a jednej kontroli z 2022 r. – z problemów technicznych związanych z obsługą systemu ISK w zakresie filtrowania wyników wyszukiwania według kryterium celu kontroli.

(akta kontroli str. 1508-1511, 1571-1574, 1738, 1739)

12. W trzech na 12 badanych spraw dotyczących nieuiszczonych w terminie opłat, o których mowa w art. 109 ust. 4 upw¹¹⁵, stwierdzono, że nie podjęto niezwłocznie działań windykacyjnych w celu wykonania ww. obowiązków przez zobowiązanych, tj.:

- w pierwszym przypadku – upomnienie wzywające dłużnika do uregulowania opłat¹¹⁶ ustalonych w drodze decyzji z 26 lutego 2020 r.¹¹⁷, która stała się ostateczna 17 marca 2020 r., wystawiono 4 czerwca 2020 r., tj. 65 dni po upływie terminu płatności przypadającego na 31 marca 2020 r.;
- w drugim przypadku – upomnienie wzywające dłużnika do uregulowania opłat¹¹⁸ ustalonych w drodze decyzji z 1 lutego 2021 r.¹¹⁹, która stała się ostateczna 22 lutego 2021 r., wystawiono 16 listopada 2021 r., tj. 253 dni po upływie terminu płatności przypadającego na 8 marca 2021 roku;
- w trzecim przypadku – upomnienie wzywające dłużnika do uregulowania opłaty¹²⁰ ustalonej w drodze decyzji z 30 września 2020 r.¹²¹, która stała się ostateczna 22 grudnia 2021 r., wystawiono 3 marca 2022 roku, tj. 57 dni po upływie terminu płatności przypadającego na 5 stycznia 2022 roku.

K-PWIOŚ wyjaśniła, że powyższe było spowodowane w szczególności opóźnieniem w przekazaniu informacji o dacie ostateczności decyzji przez Wydział Inspekcji do Wydziału Budżetu Finansów i Egzekucji Należności¹²² WIOŚ w Bydgoszczy, a także spiętrzeniem obowiązków pracowników WBF.

(akta kontroli str. 645-762, 1574-1577)

NIK zwraca uwagę, że zgodnie z obowiązującą w WIOŚ w Bydgoszczy instrukcją obiegu i kontroli dokumentów księgowo-finansowych pracownicy właściwych komórek organizacyjnych zobowiązani byli do informowania WBF na bieżąco o wszelkich czynnościach mających wpływ na egzekucję kar, w szczególności o dacie ostateczności decyzji. Należy wskazać, że w ww. przypadkach nie zapewniono w pełni skutecznego nadzoru nad czynnościami związanymi z monitorowaniem terminowości działań windykacyjnych.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące uwagi i wnioski:

Uwagi

Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag.

¹¹⁵ Dotyczy opłat ustalonych w drodze decyzji, o której mowa w art. 109 ust. 1 pkt. 2 upw. Zgodnie z art. 109 ust. 2 upw decyzje te podlegały natychmiastowemu wykonaniu.

¹¹⁶ Tj. opłat: [1] za brak planu nawożenia azotem za rok 2019/2020 w wysokości 518,00 zł; [2] za brak dokumentacji realizacji programu, brak pisemnych umów dot. zbywania gnojowicy w wysokości 518,00 zł.

¹¹⁷ Decyzja nr WIOŚ-WI.7060.7.2019.HK.

¹¹⁸ Tj. opłat: [1] za brak planu nawożenia azotem w wysokości 200,00 zł; [2] za brak dokumentacji realizacji programu działań w wysokości 200,00 zł.

¹¹⁹ Decyzja nr WIOŚ-DTo-Dzl.7060.7.2020.RSz.

¹²⁰ Tj. opłaty za stosowanie nawozów na gruntach rolnych w odległości 4 m od rzek oraz stosowanie nawozów niezgodnie z planem nawożenia azotem w wysokości 2 072,64 zł.

¹²¹ Decyzja nr WIOŚ-WI.7060.17.2020.HK.

¹²² Dalej: „WBF”.

Wnioski

1. Podejmowanie skutecznych i cyklicznych działań w celu zapewnienia dostępu do aktualnych danych zgromadzonych w systemie ewidencji producentów oraz ewidencji gospodarstw rolnych i ewidencji wniosków o przyznanie płatności ARiMR.
2. Zapewnienie rzetelnego przygotowania imiennych wykazów zakładów zawartych w rocznych planach kontroli.
3. Zapewnienie rzetelnego dokumentowania prowadzonych postępowań kontrolnych i administracyjnych w zakresie weryfikacji wymagań zawartych w Programie działań.
4. Każdorazowe podejmowanie stosownych działań pokontrolnych w związku ze stwierdzonymi naruszeniami.
5. Jasne i precyzyjne formułowanie sentencji decyzji wydawanych w trybie art. 109 ust. 1 upw, z odniesieniem do okresu, którego dotyczy rozstrzygnięcie.
6. Niezwłoczne wszczynanie postępowań administracyjnych oraz wydawanie stosownych decyzji w trybie art. 109 ust. 1 upw, uzasadnionych ustaleniami kontroli.
7. Zapewnienie kompletnej informacji o wynikach kontroli w trybie art. 108 ust. 1 upw, przekazywanej corocznie do ministra właściwego do spraw gospodarki wodnej oraz ministra właściwego do spraw rolnictwa.
8. Niezwłoczne podejmowanie działań windykacyjnych w sprawach dotyczących nieuiszczonych w terminie opłat.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Bydgoszczy. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Bydgoszcz, 27 listopada 2024 r.

Kontrolerzy
(-) Mateusz Grynicz
Główny specjalista
kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Bydgoszczy
p.o. Dyrektor
(-) Tomasz Sobecki

(-) Krzysztof Drzewiczak
Inspektor
kontroli państwowej